

Wilco de Zeeuw 'De kracht zit in de combinatie'

EIGENAAR LANDGOED KRAAIVELD WOUDRICHEM

Ons oorspronkelijke startpunt was een probleem. We moesten investeren in een nieuwe stal voor biologische veehouderij, maar de financiering lukte niet. Toevallig hield rond die tijd iemand van het Brabants Landschap een verhaal over nieuwe landgoederen. Vervolgens kwam daar het herstel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie bij. Alles viel toen samen voor de drastische omvorming – van een gemengd landbouwbedrijf naar een multifunctioneel landgoed. We hebben de akkerbouwtaak verloren, en een groot natuurgebied en woonzorg erbij genomen. Omdat we biologisch telen en veel natuuronderhoud hebben, vormde het bijna een logische stap om een zorgtak op te pakken. De zorgsector is constant op zoek naar zinvol werk; dat hebben wij in overvloed. Het past ook bij ons. Ik ben niet zo'n boer die erg geïnteresseerd is in trekkers, maar ik heb meer met mensen. Nu wonen hier tien mensen met een verstandelijke beperking. Verder komen er jongeren die begeleid worden door Jeugdzorg en zorgcliënten op vakantie. De omvorming financieren we met de opbrengst uit bouw kavels. Het is onze bewuste keuze om veel verschillende takken te nemen. Als je toch al een zorgboerderij hebt in een mooi gebied, ligt het voor de hand om er ook een winkel bij

te nemen. Vervolgens kun je dan weer bewerkte producten gaan maken. De ondernemers in de vesting Woudrichem wilden het oude brouwrecht nieuw leven inblazen met de verkoop van Woerkumer Bier. Dat brouwen wij nu. Verder verhuren we ook nog bunkers uit de Hollandse Waterlinie als overnachtingsplaats. Onze intentie is om dat ook samen met de zorgcliënten te gaan doen.

De behoefte aan werkzaamheden voor de cliënten is steeds leidend bij nieuwe plannen. Als je alleen zorg biedt, naast de landbouwtaak, ben je sterk afhankelijk van politieke ontwikkelingen zoals bij het persoonsgebonden budget. Juist door meer kleine takken naast elkaar op te pakken, wordt het gezamenlijke rendement beter. Zo grijpt alles in elkaar. Zo'n nieuw landgoed leek eerst een oplossing voor boeren die willen stoppen. Maar wij geven op deze manier de landbouw weer een toekomst. Hopelijk kunnen we anderen inspireren.'

Peter Blom 'Multifunctionele landbouw ontwikkelingsstap naar integrale duurzaamheid'

DIRECTIEVOORZITTER TRIODOS BANK

'A

Is je duurzaamheid opdeelt in vakjes, kan het voorkomen dat je het op het ene vlak goed doet, maar daarom juist op het andere vlak niet. De koppeling wordt nog niet zo vaak gemaakt, maar het begint te veranderen.

Fair Trade bijvoorbeeld focuste in het begin alleen op eerlijke handel, en had niets met biologisch of duurzaamheid te maken. Nu zie je meer een integrale benadering. Daar zie ik duidelijk kansen. Multifunctionele landbouw is te zien als een eerste stap naar integrale duurzaamheid in de landbouw.

We leven in een periode van transitie. Het platteland vormde altijd een eigen sector, maar die moet nu geïntegreerd worden in de samenleving. Dat leidt tot meer contact met burgers en meer waardering voor producten van de landbouw. Het doorbreekt de anonimiteit, die vooral het gevolg is van de vergaande industrialisering van de landbouw. Een aanpak met voordelen, maar ook veel nadelen.

In zo'n druk land als Nederland moet je als moderne boer veel activiteiten ontwikkelen, richting markt, burger en stakeholders. De multifunctionele boeren zetten de eerste stappen op die weg voor de hele landbouw. Ze zijn in staat in verbindingen te denken.

Authenticiteit wordt een tendens. Dat verkoopt beter dan een

anoniem product. Daarnaast zoeken veel boeren een eigen weg in de vermarkting om meer toegevoegde waarde op het bedrijf te houden. En dat maakt het weer mogelijk om de kwaliteit van het product meer aandacht te geven.

De toekomst zit in: meer verbinding met de consument, authentieke producten, pure producten (dus minder processing), samenwerken met de natuur, aandacht voor de cultuur. Lokaal wordt de referentie, niet globaal. Daar past multifunctionele landbouw goed in.

Dat geldt ook voor zorg en kinderopvang op het platteland.

Er is zwaar onderschat dat de landbouw een gezonde omgeving kan bieden. Dat verandert nu. De positieve effecten van verblijf in een gezonde omgeving worden duidelijker.

Voor een echte transitie is het nodig dat ondernemers bewuster worden van het feit dat ze veel meer produceren dan alleen producten. En dat ze dat waarderen; dan gaat de klant het ook waarderen. Die meerwaarde zien, dat moet de ondernemer leren. Het geeft kansen voor jonge, creatieve agrariërs, die het vak veel interessanter maken dan vroeger. De overheid moet zorgen dat er geen onnodige belemmeringen zijn. Het is vooral nodig dat ze multifunctionele landbouw niet afdoet als modegril, maar het ziet als een wezenlijke ontwikkelingsstap. De kaders scheppen, voor de rest is er geen stimulans nodig.'